

27 maart 2020 Vetscience

Voortplantingsexperts zien mogelijkheden voor anticonceptie bij grote grazers in Oostvaardersplassen

‘Wij hebben de verantwoordelijkheid om te zorgen dat deze dieren niet verhongeren’

Is de populatie grote grazers in de Oostvaardersplassen te beheren via anticonceptie? Voortplantingsexpert Tom Stout en zijn collega's denken van wel. In opdracht van de provincie Flevoland deden zij literatuuronderzoek en schreven daarover een uitgebreid rapport. Belangrijkste conclusie: anticonceptie werkt, maar is maatwerk. Stout: 'Er is geen kant-en-klaar anticonceptieprogramma. Elke populatie en elke omgeving is uniek.'

Anticonceptie wordt al dertig jaar gebruikt om populaties wilde, of verwilderde paarden en hertensoorten te beheren, vertelt Tom Stout, hoogleraar inwendige ziekten en voortplanting van het paard bij de faculteit Diergeneeskunde. 'Mensen geloven vaak niet in anticonceptie, maar uit ons rapport blijkt dat het wel degelijk mogelijk is. Het is meer een kwestie van wat de provincie wil. Men heeft jarenlang niets willen doen aan de voortplanting van de grote grazers in de Oostvaardersplassen, maar daar is nu een hoop maatschappelijke weerstand tegen.' Anticonceptie wordt in verschillende landen met verschillende diersoorten toegepast en dat weten de actiegroepen ook, volgens Stout. 'Het gebeurt in de Verenigde Staten en in Engeland, niet met echt wilde dieren, maar wel met semigehouden paarden. Ook in Roemenië en met olifanten in Zuid-Afrika. In Nederland is het idee altijd dat anticonceptie niet kan, maar het is de vraag op welke bevindingen dat is gebaseerd.' Hij hoopt dat dit rapport, waaraan ook collega's Hans Heesterbeek, Franck Meijboom, Saskia Arndt en Andrea Gröne meewerkten, daarin verandering brengt.

Blijven monitoren

Met vaccins die onvruchtbaarheid veroorzaken, kunnen de populaties konikpaarden, heckrunderen en misschien ook de edelherten in de Oostvaardersplassen binnen twee tot drie jaar onder de vijftienhonderd dieren worden gehouden, al moet je dat volgens Stout wel blijven monitoren. Alle vaccins kunnen met de hand worden geïnjecteerd, of op afstand door middel van een pijl worden toegediend en dat lijkt de

dieren niet of nauwelijks te hinderen. ‘Paarden en runderen kun je bij elkaar drijven in de al aanwezige vangkraal, maar edelherten vang je niet zo makkelijk. Dan zou vaccinatie op afstand via een pijltje geprobeerd kunnen worden.’

De natuur haar gang laten gaan, zoals ecooloog en geestelijk vader van de Oostvaardersplassen Frans Vera voorstelt, is wat jou betreft geen optie?

‘Dit is geen natuur, het is geen wilde populatie. Dit zijn gefokte paarden en runderen die daar zijn neergezet en herten die erheen zijn gejaagd met een bepaald doel: het afgrazen van het gebied om te zorgen dat de watervogels blijven komen. Het gebied is maar 5.500 hectare groot, het is in feite een dierentuin zonder bezoekers. Frans Vera vindt het acceptabel dat het soms misgaat en dat een fors deel van de populatie dan doodgaat, maar daar ben ik het niet mee eens. Het gaat om gehouden dieren en wij hebben een verantwoordelijkheid om te zorgen dat deze dieren niet verhongeren.’

“ Dit is geen natuur, het is geen wilde populatie. Dit zijn gefokte paarden en runderen die daar zijn neergezet en herten die erheen zijn gejaagd met een bepaald doel “

- Tom Stout

We kunnen de dieren toch bijvoeren?

‘Bijvoeren zonder verder beleid is het ergste dat je zou kunnen bedenken! Dan groeit de populatie nog verder en wordt het probleem op den duur nog erger dan het nu al is. Dat is absoluut geen optie. Iedereen denkt dat de oplossing makkelijk is, maar het is heel complex en afhankelijk van de

omstandigheden. Alle mannelijke dieren steriliseren kan niet, want dan sterft de populatie uit. En als je er eentje mist, kan die alsnog vrouwtjes zwanger maken. Ons advies is om zo’n zeventig procent van de dieren onvruchtbaar te maken en daarna goed te blijven monitoren.’

Er is nu gekozen voor afschieten en herplaatsen. Is anticonceptie diervriendelijker? ‘Dat zeg ik niet, maar wel in vergelijking tot laten verhongeren. Dat is niet diervriendelijk. Met afschieten is – mits je het netjes doet – niks aan de hand. Als je dat goed doet, is het dier in één klap dood en weet het er niks van.’

Geen natuurlijke vijanden

‘Niks doen is voor mij als dierenarts geen optie’, benadrukt de voortplantingsexpert. ‘Dan ontstaat een cyclus waarbij je op een gegeven moment zoveel dieren krijgt dat er heel veel zullen vermageren en verhongeren. Als dat bij een boerderij zou gebeuren met vijftienhonderd dieren, zou de eigenaar de gevangenis ingaan. Deze dieren hebben geen keuze en kunnen niet weg, want er staat een hek om het gebied. In de natuur is er meestal wel iets dat ingrijpt. In delen van de Verenigde Staten hebben ze wolven die de populatie grote grazers op peil houden. Hier zijn geen natuurlijke vijanden die de zieke of zwakke dieren opeten, dus dan moet je ingrijpen. Afschot is ook een mogelijkheid, maar mijn voorkeur gaat uit naar anticonceptie.’

Hoe doen dierentuinen dit?

‘In dierentuinen worden dieren ook weleens afgemaakt (en later letterlijk bij de leeuwen gegooid) of verplaatst naar andere dierentuinen. Uitzetten in de Serengeti kan niet, want het zijn geen wilde dieren. Dierentuinen grijpen vaak veel actiever in, daar doen ze ook aan anticonceptie.’

<https://www.uu.nl/achtergrond/wij-hebben-de-verantwoordelijkheid-om-te-zorgen-dat-deze-dieren-niet-verhongeren>